

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Cartea de față a fost publicată de preotul profesor greco-catolic Timotei Cipariu în 1855, după un model străin, pe care însă nu l-am putut identifica. Așa cum se știe, din motive istorico-politice (sublinierea latinității, *id est* nobleții limbii române), Cipariu pleda pentru ortografia etimologică. Textul *Purtării...* este victima ortografiei cipariene. Un cititor obișnuit din zilele noastre cu greu îl poate parcurge și înțelege. S-a impus așadar modernizarea lui în integralitate. Publicăm și versiunea originală, ca mostră a ortografiei etimologizante. Între manuscrisele lui Ștefan Manciulea, Ion Buzași a descoperit un studiu despre alte scrieri blăjane consacrate educației și „bunelor maniere”. Am socotit util să-l preiau în volumul de față. Glosarul a fost alcătuit de Ioana Augusta Cosma și Gabriela Ioaneș. Mulțumesc colaboratorilor și echipei Editurii Vremea.

Cristian Bădiliță

PURTAREA DE BUNĂ CUVIINȚĂ ÎNTRE OAMENI

I

Idee generală

Pentru a fi bine acceptat în societatea aleasă se cere o purtare distinsă și nobilă, și încă o limbă mai aleasă decât a mulțimii și a poporului de jos.

Purtarea distinsă și limba aleasă se învață mai bine din frecventarea oamenilor bine crescuți decât din reguli scrise în cărți.

Pentru ca această purtare și limbă să fie deprinse mai ușor de tineri ei trebuie să fie îndrumați. Cel care dorește a fi un om distins doar atunci când se află în societate, nu poate să-și câștige acea ușurință în a se purta frumos care e caracteristică omului bine educat.

Societatea aleasă se cheamă adunarea de persoane bine crescute, fie înstărite sau nu. Uneori se întâmplă ca oamenii înstăriți să se arate mai grosolani și needucați decât cei săraci.

Din studiul moralei se adeverește că virtutea cea mai plăcută lui Dumnezeu e dragostea de aproapele. De aici rezultă că, spre a putea fi civilizați se cade a-i iubi pe semenii noștri, fiindcă civilizația e un schimb

de mici sacrificii, făcute cu scopul de a fi plăcuți și folositori altora.

Omul fiind social prin natura sa, dorește să trăiască în societate, să fie acceptat și plăcut. Acum, în ce mod își găsește omul folosul de a fi plăcut și acceptat? Cu purtare distinsă și din conversația civilizată.

În toate momentele și circumstanțele vieții, sunt unele moduri și cuvinte de lepădat, pentru că sunt urâte și vătămătoare, așa cum altele sunt frumoase și proprii persoanelor bine educate. Despre acestea vrem să vorbim în cele ce urmează.

Mai întâi însă vom atrage atenția, ca regulă generală, că orice le poate produce altora vreo silă sau vătămare a demnității morale, se cade a le îndepărta din toate puterile noastre.

II

Despre sculare

Dimineața, când ne deșteptăm, se cade să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru noaptea pe care ne-a lăsat să o petrecem fericiți, iar apoi, trezindu-ne, să ne îmbrăcăm cuviincios. A sta pe jumătate îmbrăcați sau, și mai rău, a ne apuca de treabă într-un asemenea port de rușine, nu numai că e împotriva bunului-simț, ci și împotriva cuviinței.

Înainte de toate, se cuvine să ne spălăm și să ne curățăm bine de toată murdăria de pe mâini, de pe gât, de pe față, toată urdoarea de la urechi, de la gură ce provoacă neplăcere celui alt, greață, și-l îndepărtează. Ținerea altor părți ale corpului mai puțin curățate, oricât ar fi de acoperite, produce alte simțiri

dezgustătoare și e nesănătos. De aici, cu atât mai folosite sunt îmbăierile, pentru că acestea sunt temelia unei mari curățenii și îndepărtează mulți microbi, mai ales pe cei de piele.

După ce ne-am îmbrăcat, se cuvine să zicem rugăciunile și să cerem de la Dumnezeu virtute (putere), ca să putem petrece cu bine ziua ce începe.

Zilele cele mai reușite sunt cele în care ne-am împlinit cu acuratețe datoriile, am înlăturat vreun defect și am făcut vreun bine aproapelui nostru.

După aceea, îi salutăm pe părinții sau pe mai marii noștri, întrebându-i despre sănătatea lor și despre cum au petrecut noaptea, în mod așezat și cuviincios, fără larmă sau fraze triviale.

După ce așa am început ziua bine, să vedem în ce mod se cade să ne ocupăm de învățătură.

III

Despre modul de a învăța

Studiul sau învățătura servește mai ales pentru a ne lumina mintea, atât ca să cunoaștem binele și să-l iubim, cât și să cunoaștem răul și să fugim de el. Studiul servește și pentru cunoașterea lucrurilor naturale și omenești, pentru ca să ne ușurăm procurarea celor necesare vieții, precum și pentru mulțumirea dorinței, care se află în natura umană, de a cunoaște, a judeca și a învăța.

Pentru ca studiul să fie folositor, se cere o metodă și o voință bună. Printr-o bună metodă, ideile se desfășoară în mod proporțional și mintea se deprinde în ușoara și dreapta judecată. Bunăvoința stârnește luarea-aminte și aceasta produce mergerea înainte.